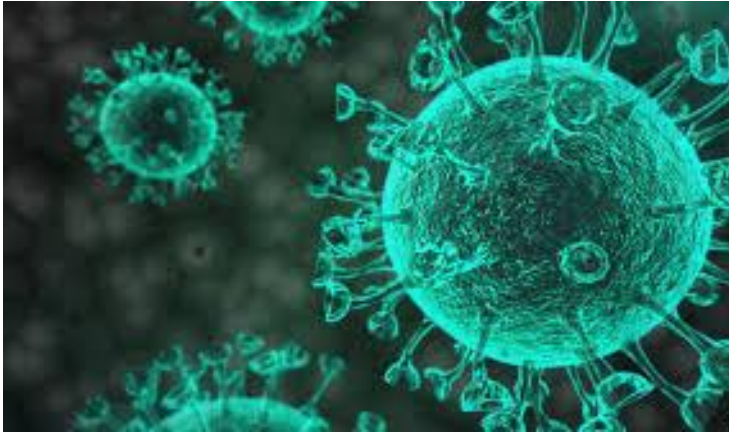

MARAKA

Redactioneel

Het zijn vreemde tijden in Suriname en in de hele wereld. Vanaf 22 januari, toen de eerste dode viel in China, houdt COVID-19 de wereld in een dodelijke greep. Meer dan een miljoen mensen zijn de afgelopen 3 maanden besmet geraakt en hoewel het merendeel hiervan herstelt, zijn wereldwijd ruim 70.000 doden gevallen. En het is nog niet ten einde.

Inheemse volken van over de hele wereld maken zich grote zorgen omdat zij uit de verhalen van hun voorouders weten dat soortgelijke ziekten vroeger ook naar de inheemse gemeenschappen meegebracht werden door blanken en dat velen hieraan toen zijn gestorven.

In Suriname is tot nu toe een relatief klein aantal mensen besmet met COVID-19, en is er 1 dode te betreuren. Gelukkig zijn er nog geen besmettingen geregistreerd in de dorpen, maar het is wel verontrustend om te weten dat in andere landen wel inheemsen besmet zijn geraakt en zijn overleden. Inheemse gemeenschappen in Suriname en in andere landen proberen zich te beschermen tegen deze ziekte door verschillende maatregelen, die variëren van het sluiten van de gemeenschapsgrenzen tot zich verder terugtrekken in het bos en zich geheel isoleren van de buitenwereld. De ernst van deze ziekte moeten we niet onderschatten en daarom heeft VIDS besloten om met deze speciale COVID-19 editie van Maraka uit te komen, helemaal gewijd aan informatie over COVID-19.

Wij wensen eenieder veel sterkte en wijsheid toe, blijf gezond en zorg goed voor elkaar.

De redactie

COLOFON

Deze nieuwsbrief is een uitgave van de Vereniging van Inheemse Dorpshoofden in Suriname (VIDS).

Wilt u deze nieuwsbrief via de mail ontvangen, maak dan contact met een van onze medewerkers bij Bureau VIDS.

Contactadres: Verlengde Gemeenlandsweg 18D

Telefoonnummer: 520130/520131. Email: infovids@vids.sr

U vindt ons ook op [facebook.com/VIDSSuriname](https://www.facebook.com/VIDSSuriname) en op onze website: www.vids.sr

Aan deze speciale COVID -19 editie hebben meegewerkt: Carla Madsian, Max Ooft, Loreen Jubitana, Josee Artist, George Awankaroe, Caroline de Jong (FPP) en Steven Jakaemo

COVID-19: een dodelijke ziekte

In Suriname en in de hele wereld maken mensen zich grote zorgen om COVID-19 die zoveel slachtoffers eist. Het is een uiterst besmettelijke ziekte waartegen nog geen medicijn is. Omdat het een ziekte is die bij verergering de longen aantast en tot de dood kan leiden, is het belangrijk om te voorkómen dat COVID-19 zich verspreidt in Suriname, en zeker niet in de dorpen. Want als wij naar de geschiedenis kijken, dan zien we dat inheemsen van nature een zwakke afweer hebben tegen griepvirussen. In het verleden heeft de griep duizenden slachtoffers geëist onder de inheemsen. Daarom is het goed om te weten wat er nu gebeurt in Suriname en in de rest van de wereld en welke maatregelen wij moeten treffen om te voorkomen dat het virus zich verspreidt naar de dorpen in het binnenland en in de kuststreek.

Wat is COVID-19

COVID-19 staat voor Corona Virus Disease 2019, dat is een soort griep die veroorzaakt wordt door een nieuw virus waartegen nog geen medicijnen of vaccinatie zijn gevonden. Dit virus is erg besmettelijk en verspreidt zich heel snel. Mensen die het virus hebben, kunnen het overdragen aan anderen, nog voordat ze zich ziek voelen. De meeste mensen met dit virus krijgen lichte klachten zoals bij een gewone griep of verkoudheid, voornamelijk koorts en droge hoest. En je kan ook lichaamspijn, hoofdpijn, vermoeidheid of misselijkheid voelen. Als het verergert, krijg je pijn op de borst, benauwdheid en kan je moeilijk ademen omdat het je longen aantast. Is je weerstand goed, dan word je vanzelf weer beter. Maar bij mensen met een lage weerstand, vooral ouderen en mensen met een chronische ziekte waaronder diabetes, hoge bloeddruk, hart- en vaatziekte, kan er een ernstige longontsteking ontstaan en kunnen hieraan doodgaan.

Afbeelding van het coronavirus dat de ziekte COVID-19 veroorzaakt. Een virus is zo klein dat je het niet met het blote oog kan zien

---

Hoge risicogroepen zijn de ouderen en mensen met een chronische ziekte zoals diabetes, hoge bloeddruk, astma, hart- en vaatziekten, en kanker

---

COVID-19 brak in december 2019 voor het eerst uit in China en heeft zich over de hele wereld verspreid. De besmetting van persoon tot persoon gaat razendsnel. Op 23 maart 2020 bijvoorbeeld, was het totaal aantal besmette personen in de wereld meer dan 349.000 waarvan ruim 15.000 mensen overleden. Een week later, op 29 maart was het aantal besmette personen de 704.000 gepasseerd, met meer dan 33.000 doden en op 3 april waren meer dan 1 miljoen mensen geïnfecteerd. Had China eerst het hoogste aantal besmette personen met ruim 81.000, nu gaat de Verenigde Staten van Amerika aan kop met 245.000 besmette personen op 3 april. In Italië en Spanje vallen dagelijks honderden doden, soms meer dan 600 per dag. Omdat dit virus zich zo razendsnel verspreid, worden in vele landen strenge maatregelen genomen en worden de mensen verplicht om binnen te blijven, zodat ze minder risico lopen om besmet te worden of anderen te besmetten. Up-to-date informatie over hoeveel mensen wereldwijd ziek zijn en sterven aan het coronavirus, vindt u op de website:

<https://www.worldometers.info/coronavirus/>

COVID-19 in Suriname

Op vrijdag 3 april overleed de eerste persoon aan COVID-19 in Suriname. Tot nu toe zijn in totaal 10 mensen positief getest op het coronavirus. Omdat dit virus zich heel snel verspreidt, heeft de overheid al vroeg verschillende maatregelen getroffen om verspreiding tegen te gaan. Vluchten vanuit andere landen werden stopgezet, scholen en crèches zijn gesloten, evenementen en bijeenkomsten met meer dan 10 personen zijn verboden, casino's en restaurants zijn dicht, overheidskantoren en vele bedrijven hebben aanpaste openingstijden, bus- en boottransporten zijn nu al twee weken stopgezet en wanneer ze wel plaatsvinden, moeten ze voldoen aan strikte

hygiëneregels. Ook de landsgrenzen zijn dicht, dus er mogen geen mensen meer gaan tussen Suriname en Frans-Guyana, Guyana, Brazilië en andere landen. Dit mag alleen met toestemming van de

Surinaamse autoriteiten en onder strikte begeleiding. Ook wordt informatie

gegeven aan de Surinaamse bevolking over deze ziekte en hoe ze kunnen voorkómen dat het zich verspreidt. Het belangrijkste is de hygiëne, waaronder handen wassen met water en zeep, hoesten en niezen in de elleboog, niezen, hoesten en snuiten in een papieren zakdoek die je daarna moet weggoeien, desinfecteren van je huis. En grote afstand houden van elkaar. Het nieuws over coronavirus in Suriname kunt u ook volgen op de website: <https://covid-19.sr/>

Noodnummers in verband met COVID-19

Bel het NCCR op 144

Bel het BOG op 178

Of SMS/WhatsApp het BOG op 8836643

Inheemse gemeenschappen en COVID-19

Voorkomen moet worden dat het coronavirus zich verspreidt in Suriname en dat het niet een inheemse gemeenschap binnenkomt. Sommige gemeenschappen hebben al in een vroeg stadium maatregelen getroffen om dit te voorkomen. Donderkamp (Konomerume) is volledig afgesloten, niemand mag het dorp meer in. Ook in Galibi zijn strenge maatregelen genomen:

- Inwoners mogen niet meer over en weer varen naar de Franse dorpen.
- Inwoners mogen niet met hun producten naar St. Laurent in Frans Guyana
- Zodra inwoners terugkomen van Albina naar het dorp moeten ze stoppen bij de plaatselijke broeder voor een temperatuurmeting
- Buitenlanders worden voorlopig niet toegelaten in het dorp
- Inwoners moeten hun huis en erf extra schoonhouden

Elk dorp moet voor zichzelf nagaan welke maatregelen nodig zijn om de gemeenschap te beschermen tegen besmetting met het coronavirus. De landsgrenzen zijn dicht, maar hoe zit het met de dorpen in het zuiden? Komen vreemdelingen waaronder goudzoekers nog in de dorpen? En de gemeenschappen vlakbij de stad: krijgen zij nog bezoekers van buiten? Hoe groot is de kans dat een besmet persoon het virus binnen het dorp brengt? Vragen die nu nog onbeantwoord blijven, maar waar wel serieus over nagedacht moet worden.

Iedereen moet ook helpen om te voorkómen dat er een uitbraak plaatsvindt in het dorp. Dat kan door niet buiten het dorp te gaan en ook geen bezoekers te ontvangen. Als er boodschappen van buiten het dorp nodig zijn, laat dat centraal gaan via één of enkele personen die boodschappen gaan doen en afleveren. Die personen moeten nóg voorzichtiger zijn bij contact met anderen want zij zijn dan het meest in contact met de buitenwereld. Ontsmet die boodschappen nadat je ze hebt ontvangen en was je handen grondig.

Goede gezondheid belangrijk in strijd tegen COVID-19

De overheid heeft op vrijdag 27 maart strengere maatregelen afgekondigd om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan. Deze maatregelen gelden ook voor inheemse gemeenschappen. Want alleen gezamenlijk kunnen we dit dodelijke virus verslaan. Daarnaast moeten wij er ook voor zorgen dat we lichamelijk en geestelijk gezond zijn en blijven. En hoe kunnen we dat doen?

1. Ten eerste: eet gezond. Zoals vers vlees, vis, podosiri, awara, kumbu, peprewatra, en cassavebrood. Ons traditioneel voedsel is gezond en versterkt ons immuunsysteem.
-
- Ons traditioneel voedsel is gezond en versterkt ons immuunsysteem*
-
2. Wij inheemsen kennen ook medicinale planten die ons immuunsysteem versterken en beschermen tegen ziekten.
  3. Beperk alcoholgebruik en suiker.
  4. Rook niet want dit kan je longen verzwakken en aantasten en als je dan besmet raakt met COVID-19, verergert het de ziekte en heb je minder weerstand ertegen
  5. Blijf in beweging. De Wereld Gezondheidsorganisatie adviseert dat volwassenen tenminste een half uur per dag bewegen, en kinderen tenminste een uur per dag. Maak een wandeling in het dorp of ga joggen, of zoek op YouTube oefeningen die je kan doen, of zet muziek aan en ga dansen. Als je maar beweegt.
  6. Als je vanuit huis werkt, zit dan niet te lang in dezelfde positie. Pauzeer elk halfuur en beweeg even.
  7. Blijf geestelijk gezond. Door deze situatie kunnen mensen gestrest raken of angstig worden. Praat er met anderen over. Of ga in gebed.
  8. Laten we ook goed voor elkaar zorgen. Let op familie, ouderen, behoeftigen, vrienden en burens zodat niemand iets tekortkomt en wij met z'n allen een gezonde gemeenschap vormen.

Als wij kijken naar wat er wereldwijd gebeurt, dan zien we dat COVID-19 ons heel veel ontnemt. Velen gaan dood, winkels zijn gesloten, mensen blijven thuis, het leven is veranderd. Tegelijkertijd brengt deze ziekte ons ook goede dingen. Mensen hebben weer aandacht voor elkaar en ondersteunen degenen die het moeilijk hebben. Dit is een tijd van samen leren, samen werken en samen groeien.

Wat kan je zelf doen om besmetting te voorkómen?

1. Je weerstand opbouwen:	Zorg voor een goede weerstand (versterk jouw immuunsysteem). Je kan jouw weerstand versterken door gezond te eten en te drinken. Eet zoveel mogelijk vers voedsel. Bewezen is dat de traditionele voeding van inheemsen heel erg gezond is, eet dus vers vlees en vis, vruchten, noten, cassavebrood, peprewatra en versterk je immuunsysteem met traditionele medicinale planten. Veel bewegen is ook nodig om lichamelijk sterker te worden en beperk alcohol gebruik en roken.
2. Handen wassen:	Was je handen heel vaak en heel goed! Let op een goede hygiëne. Steeds je handen wassen want het virus kan op je handen zitten nadat je iets hebt aangeraakt. Was je handen niet alleen met water maar ook met zeep want het virus wordt door zeep aangetast en vervolgens door het water weggewassen. Was je handen heel goed, tussen je vingers, bovenop je handen, onder je nagels. Heb je je neus gesnoten? Handen wassen. Kom je van buiten? Handen wassen. Bij alles wat je doet, meteen je handen wassen.
3. Je gezicht niet aanraken:	Probeer om je neus, ogen en mond niet aan te raken, want op die manier kan het virus vanaf je handen jouw lichaam binnenkomen.
4. Houd 2 m afstand van elkaar:	Houd afstand van anderen, ten minste 2 meter van elkaar, want het virus wordt via mini-druppeltjes uit de neus en mond van iemand verspreid, bijvoorbeeld als die persoon hoest, niest of gewoon op je ademt vanaf een korte afstand. Komt er iemand bij jou, geef dan niet een hand, maar groet en praat op een afstand. Het maakt niet uit of iemand griepverschijnselen heeft of niet. Het virus heeft een incubatietijd van wel 2 weken, dat wil zeggen dat iemand al twee weken besmet kan zijn, maar zich niet ziek voelt en ook geen verschijnselen heeft. Maar in die 2 weken kan jij, of iemand anders, wel een ander besmetten. En sommige mensen worden helemaal niet ziek, maar ondertussen zijn ze wel besmet en kunnen het virus overdragen. Houd dus afstand want je weet niet wie het virus heeft.
5. Vermijd groepen mensen:	Blijf zoveel mogelijk uit de buurt van anderen, ga niet onnodig op straat of naar de winkel of bij anderen. En als je echt móet gaan, houd afstand!
6. Veilig hoesten of niezen:	Als je hoest of niest, doe dat in een papieren tissue die je daarna meteen weggooit in een gesloten prullenbak. Of gebruik een grote zakdoek die je direct in een emmer met zeepwater zet. Zorg ervoor dat je genoeg zakdoeken hebt. Je kan ze zelf maken met een oude T-shirt of beddelaken. Als je geen tissue of zakdoek bij je hebt, nies of hoest dan in de binnenkant van je elleboog zodat

	je geen druppeltjes (met het virus erin) verspreidt. Niet in je hand, want dan krijg je virussen aan je hand en kan je deze verder verspreiden. Was in dat geval ook meteen je handen met zeep
7. Besmette personen isoleren:	Als je verschijnselen hebt waarvan je denkt dat het door de coronagriep kan komen, blijf onmiddellijk uit de buurt van anderen, dus ook uit de buurt van jouw huisgenoten. Want dan kan je anderen besmetten en wordt de situatie voor iedereen nog erger. Bel in zo'n geval naar BOG (nummer 178) of naar de plaatselijke broeder/zuster, en vraag om advies. Ga NIET naar de poli want dan kan je anderen besmetten. En gebruik zoveel mogelijk een (zelfgemaakt) mondkapje ; of bindt een grote zakdoek stevig rond je mond en neus wanneer anderen in de buurt zijn
8. Alles ontsmetten:	Ontsmet je huis en de dingen die je van buiten je huis naar binnen brengt, vooral plastic zakken en boodschappen uit de winkel waar zoveel mensen die dingen hebben aangeraakt. Je kan ze ontsmetten met huishoudelijke ontsmettingsmiddelen zoals chloor en dettol, of alcohol van minstens 70% (bijv. in palm 90% en in hand sanitizers, lees op het label hoeveel procent alcohol het heeft). Een scheutje chloor in een teiltje met water is al genoeg om je huis te ontsmetten.
9. Zorg goed voor elkaar:	Vroeger was het zo dat alles werd gedeeld in het dorp. Niemand was alleen. En al moeten we gepaste afstand houden, we moeten wel voor elkaar blijven zorgen. Doe boodschappen voor elkaar. Breng voedingsmiddelen voor mensen die het nodig hebben. Maar houd ook rekening dat je anderen kan besmetten, vooral bij oudjes en zieke mensen, dus zorg voor strenge hygiënische maatregelen en ontsmetting in zulke gevallen en houd afstand van ze! Neem notitie van mensen; bel ze, app ze (je hoeft niet bij ze te gaan als het niet echt dringend nodig is).

Maatregelen van inheemse dorpen tegen COVID-19

Om verspreiding van het COVID-19 virus tot een minimum te beperken heeft de overheid openbaar personentransport van en naar het binnenland stopgezet. Er is in het hele land nu een avondklok, vanaf 8 uur 's avonds tot 6 uur in de ochtend. Er komen meer controleposten, ook in het zuiden van het land, voor een strengere controle. Zie bijvoorbeeld de website <https://covid-19.sr/lockdown-nickerie-0000-0600/>. Deze maatregelen ondersteunen de inheemse gezagdragers die, vaak in samenspraak met de lokale autoriteiten, hun gemeenschap of delen van hun gebied hebben afgesloten voor toegang van niet-dorpelingen. Het is echter een hele uitdaging voor zowel gemeenschappen als voor de overheid om deze maatregelen te handhaven. Denk bijvoorbeeld aan het zuidoost gebied waar goudzoekers, maar ook dorpelingen gewend zijn om zich tussen Suriname en Frans-Guyana te bewegen.

Apoera, Section en Washabo in West Suriname hebben na overleg met de politie en het leger de toegang tot de dorpen afgesloten voor vreemdelingen. Alleen dorpingen kunnen nog terugkeren naar huis. Met de familie dorpen Orealla en Siparuta in Guyana is ook contact gemaakt om voorlopig geen personenverkeer te hebben tussen de twee gebieden. Ook dorpingen zijn alert en stellen de dorpschouwen op de hoogte als ze vreemde auto's/mensen in het gebied zien. De dorpsbesturen van Apoera, Section en Washabo werken er ook naar om de gemeenschappen informatie te geven over COVID-19 en wat men zelf kan doen om verspreiding van het virus tegen te gaan. Hierbij krijgen ze ondersteuning van het Mungra Medisch Centrum (MMC) in Nickerie. In de dorpen zijn alle activiteiten waar grote groepen mensen bijeenkomen, zoals sport en feestjes, opgeschort. Voorlopig zijn er ook geen dorpsvergaderingen, mededelingen worden via de telefoon gedaan.

Donderkamp (Konomerume) nam, nog voordat de overheid het personenvervoer naar het binnenland stopzette, al de maatregel om niemand toe te laten via de rivier of lucht. Hun airstrip werd afgesloten en ze hadden ook graag de rivier afgesloten vanaf Boskamp en Wageningen. Dat werd toen tegengehouden door de districtscommissaris, maar gelukkig heeft de overheid daarna toch het besluit genomen om alle personenvervoer naar het binnenland te sluiten. Alleen scholieren die in de stad op school zitten, worden nog toegelaten. Een familie die elke 2 jaar uit Nederland naar Suriname komt en het dorp bezoekt, is de toegang geweigerd. Dat is hen meegedeeld voordat ze afreisden naar het dorp en daar hebben ze alle begrip voor opgebracht.

In Para zijn de vakantieoordn gesloten, Blakawatra al vanaf 14 maart op last van het bestuur van Cassipora en later bevestigd door de districtscommissaris van Para. De dorpen in Para zijn wel makkelijk te bereiken via de weg en dit baart de dorpsbesturen ook zorgen, want zij kunnen niet goed controleren wie er allemaal in het gebied komen. Dit zorgde bijvoorbeeld voor overlast bij de winkels waar buitenstaanders in groepen hun biertje gingen drinken. Ook dorpingen rijden naar Paramaribo en terug met het gevaar dat zij of hun bezoekers het virus meenemen naar het dorp. Ondertussen is de Medische Zending (MZ), in samenspraak met de dorpsbesturen, in het gebied begonnen met huis-aan-huis bezoeken en voorlichting over preventie van COVID-19.

In navolging van andere landen adviseren de betrokken instanties om de hygiëne in acht te nemen en om afstand te houden, vooral van mensen die van buiten het dorp komen, of ze nou dorpingen zijn of niet. Handen wassen met zeep of steriliseren met alcohol, maar ook het huis steriliseren, zoals deurknoppen, tafels en stoelen. En de afstand die je moet houden is nu 2 meter, want binnen die afstand kan het virus toch overgebracht worden. Denk eraan dat iemand nog niet ziek hoeft te zijn om het virus over te dragen als hij of zij besmet is. En bij een temperatuurmeting zal er ook nog geen koorts gemeten worden. Maar het virus kan dan toch wel aanwezig zijn.

Omdat vele inheemse dorpen niet meer zelfvoorzienend zijn, maar voor hun voedsel afhankelijk zijn van producten uit de stad, is het in deze tijd van isolatie een hele uitdaging om de gemeenschappen van voedsel te voorzien.

De dorpen aan de Beneden Marowijne geven hun mensen dan ook het advies om zoveel mogelijk thuis te blijven en alleen voor het hoognodige naar Albina te gaan. Voor hun boodschappen bijvoorbeeld, omdat de gemeenschappen nu niet meer volledig zelfvoorzienend zijn. De directeur en medewerkers verbonden aan het Marwina ziekenhuis zijn naar de diverse dorpen geweest voor voorlichting. In Galibi is een thermometer aan de poli gegeven zodat alle dorpingen die het dorp binnenkomen, ook al zijn ze even naar Albina

geweest, verplicht via de poli het dorp in moeten gaan zodat eerst hun temperatuur kan worden opgemeten. Ook moet gekeken worden hoe de dorpen eventueel bevoorraad kunnen worden als deze ernstige situatie aanhoudt. Dit is nog een grote uitdaging, niet alleen aan de Beneden Marowijne, maar ook in de veraf gelegen dorpen aan de Wayambo en het zuiden van Suriname.

Nabij gelegen winkels raken leeg en worden niet meer bevoorraad zoals in Galibi, en zijn grotendeels gesloten zoals in Albina. Ook de Chinese winkels nabij Kawemhakan en Maripa Soela zijn inmiddels allemaal

---

Het inheems traditioneel gezag moet meedenken en participeren in de besluitvorming ten aanzien van preventie en aanpak van COVID-19 in inheemse gebieden, zegt Wayana granman Ipomadi Pelenapin

---

gesloten. Alle Surinaamse inheemsen aan de Franse kant zijn terug naar huis gestuurd door de Franse autoriteiten; die geven fikse boetes als je geen 'Franse papieren' kan overleggen. Ook de dorpsleiders ontmoedigen hen om familiebezoeken af te leggen aan zowel Surinaamse als Franse kant. Wayana

granman Ipomadi Pelenapin (Miep) benadrukt dat het wel belangrijk is dat het inheems traditioneel gezag meedenkt en participeert in de besluitvorming ten aanzien van preventie en aanpak van COVID-19. Zij kennen immers de situatie in de dorpen en in het gehele gebied. Daarom heeft hij zelf een indringend gesprek gevoerd met de informele hoofdman van de Braziliaanse goudzoekers in het gebied en hem streng aangesproken dat het beter is naar de stad af te reizen. De granman heeft ter bescherming van de Wayana de airstrip in Kawemhakan gesloten en samen met andere Wayana leiders in Suriname en Frans-Guyana ook de rivier afgesloten voor vreemdelingen. Kijk hiervoor ook op de [Mulokot facebook page](#). Mulokot geeft ook informatie aan de Wayana in de eigen taal via potcast en videofilmjes.

Verhalen van vroeger over westerse ziektes

Inheemse gemeenschappen en 'westerse' ziektes

Giorgio Awankaroe

Volgens vertellingen van mijn wijlen opa en ouderen waren besmettelijke ziektes zoals de Spaanse griep, de knokkelkoorts, pokken en mazelen een grote dreiging geweest binnen de inheemse samenleving. De Spaanse griep heeft tussen 1918 – 1919 ook veel slachtoffers gemaakt onder de inheemse gemeenschappen. Uit vertellingen van ouderen was er in de tijd een opmerkelijke ontwikkeling gaande met de komst van 'westerse' bacteriën en virussen die ze niet onder controle hadden. In die tijd bezochten veel westerse mensen de dorpen. Zo brachten zij bacteriën en virussen bij de inheemse gemeenschappen.

Volgens hun verhaal, wanneer iemand zo'n ziekte had gekregen, schakelden zij meestal een sjamaan in. De sjamaan ging dan een medicijn maken. In die tijd was de overheidsgezondheidszorg ook beperkt of het bestond niet bij de mensen waardoor veel mensen dan stierven. Ziektes als mazelen of koorts waren al fataal voor de mensen, vooral kinderen en ouderen werden niet bespaard. Het was een groot gevaar voor de mensen. Daarom verlieten ook veel inheemsen hun natuurlijke woonomgeving. Ze waren bang. Er was ook geen goede informatie of voorlichting naar de inheemsen toe en soms waren de dorpen ook niet direct

bereikbaar. In die tijd waren ze ook niet ingeënt. Hun immuunsysteem was niet bestand tegen deze ziektes. Volgens mijn wijlen opa die sjamaan was, kenden inheemsen deze besmettelijke ziektes niet. Hij zei altijd dat er meer ziektes zullen komen en hij zei ook dat blanken bewust die ziektes zullen ontwikkelen om de mensheid uit te roeien. Hij zei: ‘Wij als ouderen zullen het misschien niet meer meemaken, maar ik zeg jullie, als komende generatie zullen jullie het zien’. Had mijn wijlen opa gelijk?

Epira

Het dorp Epira (Guyana) was volgens de ouderen erg groot en strekte zich uit op een hoge oever van de

Epira. Links White Hill, rechts de monding van Epira Kreek.

Corantijn rivier tussen Epira kreek en White Hill. Volgens verhalen van de oudere inheemsen was Epira woongebied van Warraus en Arowakken. Er was een school en een kerk, en de mensen leefden van hun

kostgrondje, jagen en vissen. Hun jacht- en visgebied was Epirakreek. Je kan het vergelijken met Kaboeri kreek, zegt een oudere. *“Wat Kaboeri kreek is voor ons, dat was Epira kreek voor Epira”*. Nu nog gaan inheemsen van Guyana en West Suriname daar jagen en vissen.

Rond de eerste wereldoorlog brak er een ziekte uit waar velen aan dood zijn gegaan. Het begon met koorts en na drie dagen was je dood. *“De mensen van daar toen zijn verspreid. Er was geen medicijn die deze mensen kon genezen. Deze ziekte was alleen in Epira, hier in deze dorpen niet. Niemand heeft ooit onderzoek gedaan, wat voor ziekte het was. Mijn vader heeft mij erover verteld. Mijn vader ging daar op school, hij vertelde mij later hoe het daar was. Mijn vader heeft veel mensen daar begraven, maar hij werd niet ziek. Hij begroef mensen totdat hij moe was, zoveel mensen stierven dat ze geen kisten meer konden maken. Dus als iemand dood ging, begroeven ze de mensen in hun hangmat”* (Richard Lingaard).

Aan welke ziekte de inheemsen op Epira zijn gestorven, is voor de inheemsen in West Suriname nooit duidelijk geweest. Kinkhoest of de Spaanse griep zijn mogelijke veroorzakers, maar de inheemsen trekken dat in twijfel, omdat de mensen niet ziek werden toen zij naar de andere dorpen gingen. *“Daarom dachten de ouderen dat een piyaiman iets op hun had gestuurd om ze allemaal dood te maken. Vroeger waren er wel piyaimannen”*, zeggen de ouderen.

De overlevenden van Epira trokken weg en gingen volgens Richard Lingaard eerst naar het nabijgelegen Peruru (Guyana), maar ook daar gingen ze dood. Dus trokken ze naar andere dorpen zoals Orealla, Apoera en Washabo. *“De laatste familie die uit Epira weg is gegaan, was familie van opa Jimmy Lingaard. Deze opa is al overleden. Na dit incident ging nooit iemand daar wonen tot de dag van vandaag”*.

Richard Lingaard heeft wel gehoord dat inheemsen in Guyana weer op Epira willen gaan wonen, maar dat is alweer een tijdje geleden en tot nu toe is het niet gebeurd. De mensen zijn bang, denkt hij, want 's avonds hoor je daar vreemde geluiden. Hoewel hijzelf niets gehoord heeft, zijn er inheemsen die zeggen daar rare dingen te hebben meegemaakt. Het is tot nu toe zo dat, als je naar Epira gaat om bijvoorbeeld vruchten te zoeken, je eerst met de grond moet praten (taki nanga a doti). Anders wordt je ziek. En je moet niet alleen gaan, maar altijd met anderen. Vooral jagers en vissers die bij Epira kreek overnachten vertellen dat zij 's avonds stemmen horen, maar niemand zien. Bij White Hill zijn er wel weer mensen gaan wonen en werken in de houtkap. John Morris was de eerste persoon die daar weer ging wonen. Nado Aroepa vertelt dat zijn vader daar ook aan houtkap heeft gedaan.

Oude foto van Opa Jimmy.

Vanaf de rivier is er niets meer te zien van het dorp Epira. Het is helemaal overwoekerd en zelfs de plek waar de inheemsen

naar de rivier afdaalden is moeilijk te onderscheiden. Maar je kan nog zien dat daar een dorp is geweest, dat zie je aan de fruitbomen die er nog staan zoals awara en kasjoe. De inheemsen gaan daar ook vruchten halen. *“Ik ben kasjoe gaan plukken en toen zag ik de begraafplaats. Het is daar wit zand en je kan de kruisen nog zien. De begraafplaats is heel groot. Dit heb ik zelf gezien. Toen ik dat zag, zei ik tegen mezelf: sang, luku o meni suma dede dya,”* zegt een man.

Jagers bevestigen het verhaal van de graven. Er lopen daar jachtlijnen en ze gaan er ook voor de vruchten. Sommige graven hebben een kruis, sommige slechts een stok.

In West Suriname zijn er geen overlevenden meer van Epira. De laatste was opa Jimmy Lingaard. *“Die is al dood, mijn vader ook. Al deze mensen zijn al dood. Van deze mensen kon je nog heel veel weten of horen over Epira, want zij zijn daar geboren en naar school gegaan”*, zegt Richard Lingaard.

Vanaf de rivier zijn alleen de fruitbomen nog zichtbare overblijfselen van het dorp Epira.

Uit het boek *Lokono Wawrora Jaha Coeritjien: Indiaans grondgebied hier aan de Corantijn. Traditionele bewoning, gebruik en beheer van het inheems grondgebied in West Suriname*. VIDS, Januari 2008

De impact van COVID-19 op inheemse volken wereldwijd

COVID-19: de impact en reacties van inheemse volken

Door Caroline de Jong, Forest Peoples Programme

Het coronavirus heeft zich in een paar maanden tijd over de hele wereld verspreid. Als eerste opgedoken in Azië, bereikte het Europa en nu is het ook aan een opmars bezig in Noord- en Zuid-Amerika. Ook zijn er gevallen van besmetting in Afrika en in Oceanië. Hoe is de situatie voor inheemse volken in andere landen dan Suriname en hoe reageren inheemse gemeenschappen, gezagsdragers, en organisaties daar op de uitbraak van het virus? Daarover delen we in dit artikel informatie en voorbeelden.

Afsluiting van inheemse gebieden

“Geblokkeerde toegang. COVID-19”, staat er op een bord bij de ingang van het inheemse Manoa-Pium grondgebied in het noorden van Brazilië. Het is een van de meer dan 100 inheemse gemeenschappen in de deelstaat Roraima die de grenzen heeft gesloten om het coronavirus buiten te houden.

Van de Braziliaanse Amazone tot de Canadese poolgebieden tot de Australische kust: op allerlei plekken haasten inheemse groepen zich om zichzelf te beschermen tegen het virus. De Confederatie van Inheemsen uit het Ecuadoraanse Amazonegebied, CONFENIAE, heeft alle toegang tot het regenwoud geblokkeerd, zowel voor toeristen als voor Ecuadorianen, en heeft geëist dat alle bedrijven (olie-, mijn-, houtkapsectoren) hun personeel weghouden.

In Quebec, Canada, hebben de Cree van Waswanipi hun gebied vergrendeld voor mensen van buitenaf, en terugkerende leden van de gemeenschap moeten zichzelf 14 dagen isoleren. Dezelfde maatregelen namen veel inheemse Aboriginal gemeenschappen in Australië. Scholen zijn gesloten. Bezoekers zijn verbannen. Lokale *rangers* patrouilleren. Iedereen die vertrekt, mag niet meer naar binnen.

De Karen uit de hooglanden in Thailand hebben hun eeuwenoude ritueel “Kroh Yee” (blokkade en afsluiting van het dorp) nieuw leven ingeblazen om COVID-19 buiten de deur te houden. Dit ritueel werd zeventig jaar geleden voor het laatst toegepast tijdens een uitbraak van cholera. De Dayak Bahau van Long Isun, Indonesië, hebben ook besloten zichzelf te isoleren en geen buitenlandse bezoekers te accepteren. Niet alleen toegangswegen worden afgesloten, ook vliegvelden, rivieren, en, in geval van gemeenschappen die aan zee wonen, zoals de Guna in Panama, ook havens en aanmeerplekken.

Risico's van COVID-19 voor inheemse volken

In Ecuador vluchten vanuit steden en urbane gebieden veel inheemsen terug naar hun dorp, en vanuit daar soms zelfs diep(er) het woud in. Zo hopen zij aan de dreiging te ontsnappen. Daar zit wel een risico aan, als één terugkerend persoon onwetend het virus onverhoopt mee neemt.

Het is voor inheemsen een bekende vijand die van oudsher hun bestaan bedreigt: de snelle

Ritueel “Kroh Yee”, Thailand. Bron: indigenous media network - IMN voices.com

Inheemse leiders van 20 inheemse organisaties uit zeven Zuid-Amerikaanse landen verenigd in COICA, deden een wanhopige oproep aan de autoriteiten om hun gemeenschappen beter te beschermen tegen de pandemie, en dan met name tegen mogelijk besmette personen die van buiten de inheemse grondgebieden binnen komen, zoals mijnwerkers, drugshandelaren, houtkappers, evangelische groepen en zendelingen, maar ook toeristen. Er moet met name meer gesurveilleerd worden.

verspreiding van buitenlandse infectieziekten onder hun stammen, zoals dat eeuwen geleden gebeurde toen hun gebieden werden gekoloniseerd en oorspronkelijke bevolkingen gedecimeerd werden als gevolg van griep en waterpokken. De uitbraak van het coronavirus kan trauma's hiervan oprakelen.

Vooraf in Brazilië leven veel stammen die geen contact hebben met de buitenwereld en daardoor extra kwetsbaar zijn. Sowieso vrezen artsen dat het virus zich snel kan verspreiden onder gemeenschappen wier immuunsystemen al verzwakt zijn door ondervoeding, hepatitis B, tuberculose, en diabetes.

In veel inheemse dorpen is de sfeer gespannen. Beschermende materialen zoals maskers, desinfecterende middelen en medische apparatuur zijn nauwelijks beschikbaar. In veel dorpen, bijvoorbeeld in noordoost India, is er een tekort aan water, testen of testfaciliteiten. Toegang tot goede

gezondheidszorg is vaak zeer beperkt. In geval van een uitbraak kunnen de gevolgen enorm zijn.

In inheemse dorpen in heel veel landen is het heel gebruikelijk dat veel mensen samenwonen in een woning. Sociale isolatie is in de dorpen vaak ondoenlijk. Mario Nicácio, een plaatselijke leider van Manoa-Pium, Brazilië, zei dat de pandemie de tradities verandert. Leden van de gemeenschap drinken vaak uit dezelfde emmer kasiri. 'We weten dat onze collectieve manier van leven een broedplaats is voor het virus', zei Nicácio. 'En we begeleiden de bevolking om zich tijdelijk aan te passen.' Dit gebeurt in veel inheemse gebieden, bijvoorbeeld in Costa Rica en Nicaragua. Samenkomsten zoals dorpsvergaderingen gaan niet door; sport- en sociaal-culturele activiteiten zijn afgelast.

Beschermende materialen zoals maskers, desinfecterende middelen en medische apparatuur zijn nauwelijks beschikbaar en toegang tot gezondheidszorg is beperkt.

Veel inheemse studenten en arbeiders gestrand in steden

Voor veel andere mensen zijn de lockdown maatregelen zo snel gegaan dat ze erdoor zijn overvallen en niet meer terug kunnen naar hun geboortegebieden. In Peru bijvoorbeeld zijn veel inheemsen verrast door de snelle invoering van quarantainemaatregelen gestrand in de steden. Uit Azië horen we ook dat er op veel plekken inheemsen vast zitten in steden, met name studenten en mensen die naar de stad getrokken waren om te werken en geld te verdienen. Ze zitten nu zonder werk en zonder geld, en kunnen moeilijk terug naar hun dorp. Ook is er een enorme toename van racisme in Azië. Inheemse groepen met een mongoloïde (meer Chinees) uiterlijk worden met de nek aangekeken, aangevallen, en voor "corona" uitgescholden, en in supermarkten geweigerd.

Toegang tot begrijpelijke, cultureel-passende informatie, hulp en steun

Op veel plekken in Azië werken traditionele autoriteiten samen met overheidsdiensten, kerken en hulporganisaties. Hulp, waaronder voedselhulp, begint op gang te komen, ook in de steden. Informatie in de dorpen wordt op veel plekken door kerken via luidsprekers verspreid, bijvoorbeeld iedere ochtend.

Sociale media kunnen en worden veel gebruikt in gebieden waar mensen internet hebben. Het nadeel hiervan is soms dat mensen overstelpt worden door social media berichten, zonder enige vorm van filtering,

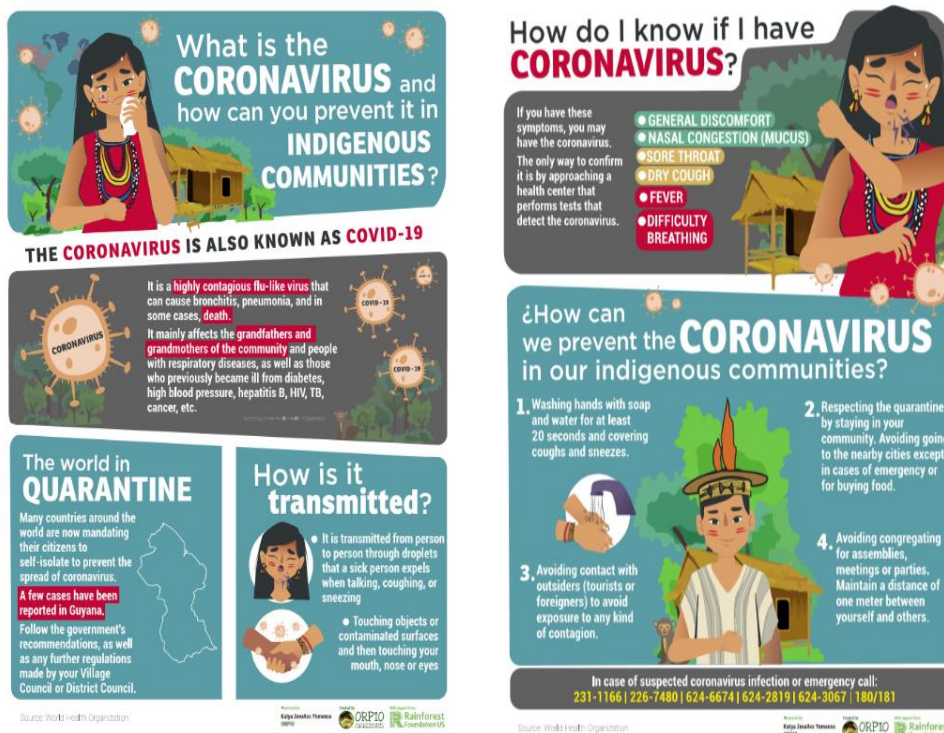
wat leidt tot paniekreacties. Aan de andere kant zijn er natuurlijk ook veel dorpen die helemaal geen internet of electriciteit hebben en juist nauwelijks (betrouwbare) informatie krijgen.

Wat we veel horen is dat basale informatie niet in lokale talen beschikbaar is. In heel veel landen nemen inheemse netwerken en organisaties het heft in eigen handen, en gaan met beperkte middelen zelf aan de slag om bewustwordings- en informatiemateriaal te maken én verspreiden onder hun mensen.

In het Resguardo Cañamomo Lomaprieta in Colombia hebben mensen korte informatiefilmpjes en berichten gedeeld via WhatsApp, die zijn aangepast aan de lokale omstandigheden. De belangrijkste manier van communiceren in Colombia is via WhatsApp voice message. Zo worden de meeste mensen bereikt. Veel volken maken en verspreiden hun eigen posters, in hun eigen taal, die op openbare plaatsen worden opgehangen, maar ook digitaal worden gedeeld.

In Costa Rica worden daarnaast ook teams gevormd om families te bezoeken om hen in hun eigen taal voor te lichten. In Honduras worden gemeenschappen geïnformeerd via radiospotjes. Het Mexicaanse netwerk van boeren- en bosorganisaties (Red Mocaf) werkt aan een preventieve informatiecampaignede in de Nahuatl-taal. In veel landen verschijnen video's van liedjes met belangrijke boodschappen over het virus in inheemse talen, zoals in [Peru](#) en [Oeganda](#). Internationale steunorganisaties zoals Cultural Survival werken aan het [beschikbaar maken van voorlichting-radioprogramma's in zoveel mogelijk inheemse talen](#). Ze hebben een oproep gedaan aan sprekers van inheemse talen om zich aan te melden.

Ook worden voor en door gemeenschappen flyers of "infographics" ontworpen en verspreid, zoals deze uit Guyana (die weer is gebaseerd op een flyer uit Peru).

Flyer Guyana (bron: Rainforest Foundation US).

Gevolgen en reacties geïsoleerde inheemse gebieden

In Thailand zijn veel dorpen die zichzelf hebben afgesloten geheel zelfvoorzienend, en leven van roterende landbouw. Dus als de afsluiting langere tijd duurt, is dat geen probleem. Anders is dat in inheemse dorpen in delen van India. Veel dorpen die in lockdown zitten maken zich zorgen hoelang hun voedselvoorraad nog toereikend is. In Honduras verstrekken lokale organisaties en ngo's voedselhulp aan de inheemse bevolking.

In Peru hebben veel gemeenschappen de afgelopen weken ook maatregelen genomen om hun dorpen voor buitenstaanders af te sluiten, maar basisproducten die ze van de markt moeten krijgen, zoals zout en olie, worden snel schaars. De situatie heeft voor veel Kichwa-gemeenschappen scherp in beeld gebracht hoe de verschuiving naar gewassen zoals cacao en koffie, die op de markt geld opleveren, hun oorspronkelijke voedselsystemen heeft verzwakt. Dit leidt al tot gesprekken over de noodzaak om traditionele voedselproductiesystemen te herstellen en versterken.

In Noord-Amerika [noemen](#) ze het “dekoloniseren” van de aanpak van het coronavirus. “In tijden als deze moeten we vaststellen wie in onze gemeenschap het kwetsbaarst is en de beste manieren bedenken om ze te beschermen. We moeten nadenken over voedselzekerheid, niet in kapitalistische en individualistische zin, maar in collectieve zin. We moeten nadenken over enkele belangrijke vragen, zoals: “Telen we wel gewassen om op te slaan en onszelf te voeden in tijden als deze?”. “Deze tijd waarin we 'sociale afstand' moeten houden, is een perfecte tijd om ons (weer) te verdiepen in onze traditionele medicijnen, traditioneel voedsel, processen zoals fermentatie”, enzovoort.

Basisproducten worden snel schaars. Deze situatie heeft voor veel Kichwa-gemeenschappen scherp in beeld gebracht hoe de verschuiving naar gewassen zoals cacao en koffie, die op de markt geld opleveren, hun oorspronkelijke voedselsystemen heeft verzwakt. Dit leidt al tot gesprekken over de noodzaak om traditionele voedselproductiesystemen te herstellen en versterken

Veel dorpen, waaronder in zuid-Azië, grijpen terug op kruiden en stoombaden op basis van traditionele kennis, en andere traditionele methoden voor voorkoming en behandeling van ziekten. Met name traditionele medicijnen die de immuun- en ademhalingsystemen ondersteunen. In Colombia is ook een opbloei te zien van de vervaardiging van traditionele medicijnen. Ook in Honduras wordt opgeroepen tot herwaardering van traditionele medische kennis van de gemeenschappen.

Op de foto: CHUCHUQUÍ in Columbia bereidt zich voor op de uitbraak van het virus door preventief traditionele medicijnen te drinken gemaakt van medicinale planten uit het bos.

De Verenigde Staten van Amerika heeft het hoogste aantal met COVID-19 besmette personen en dit aantal stijgt dagelijks razendsnel. Ook het aantal doden neemt toe. Op dinsdag 7 april staan meer dan 368.000 besmette mensen geregistreerd waarvan 11.000 zijn overleden. Ook onder de inheemse volken vallen slachtoffers. Hierover schrijft Steven Jakaoemo

Slachtoffers onder inheemse volken in de Verenigde Staten

Door Steven Jakaoemo

Bij de Inheemsen in de Verenigde Staten van Amerika is het Navajo Reservaat nu een epicentrum geworden voor het coronavirus. Maandag zijn er nog eens 30 nieuwe COVID-19-gevallen bijgekomen en zijn momenteel 384 Navajo's positief getest. Het dodental blijft stijgen. Tot en met vandaag zijn 15 Navajo's overleden aan deze dodelijke virus. Afgelopen maandag zijn 2.518 Navajo's getest; 384 (15,25%) zijn positief getest. De cijfers zijn afkomstig van het Navajo Department of Health en Navajo Area Indian Health Service, in samenwerking met het Navajo Epidemiology Center.

COVID-19 gevallen en sterfgevallen groeien in een zeer alarmerend tempo bij de Navajo's. Het Navajo Department of Health heeft voor het komend Paasweekend een uitgaansverbod uitgevaardigd van 57 uur omdat veel mensen zich niet houden aan de maatregelen. De lokale politie gaat boetes uitreiken en mensen aanhouden als ze zich niet aan het bevel houden, zegt Jonathan Nez, president van de Navajo Nation. President Nez doet een beroep op zijn gemeenschap om beschermende maskers te gebruiken, waaronder zelfgemaakte maskers en beschermende handschoenen als ze moeten werken of wanneer ze naar winkels gaan voor het kopen van essentiële spullen zoals voedsel en medicijnen.

De andere stammen in het zuidwesten van de VS hebben ook positieve gevallen gemeld en in enkele gevallen is melding gemaakt van sterfgevallen als gevolg van COVID-19. Bij de Gila River Indian Community zijn zes bevestigde gevallen van COVID-19 gemeld waarvan afgelopen zondag de eerste dode is genoteerd. Op woensdag 1 april zijn twee vrouwen van de Pascua Yaqui-stam overleden aan het coronavirus. De andere stammen in Arizona hebben ook bevestigde positieve gevallen gemeld, waaronder de Tohono O'Dham Nation en White Mountain Apache-gemeenschappen.

De Ohkay Owingeh Pueblo stam in New Mexico heeft het eerste positieve geval van COVID-19 gemeld. De Shoshone-Bannock-stam in Idaho heeft afgelopen vrijdag haar eerste positieve COVID-19-geval gemeld. Het Colville-reservaat in Okanogan County, in het noorden van de staat Washington heeft afgelopen zondag drie positieve gevallen bevestigd. Het Fort Berthold Indian Reservaat in het westen van Montana, de thuisbasis van de Mandan-, Hidasta- en Arikara-stammen, meldde afgelopen zaterdag acht nieuwe bevestigde positieve gevallen. In totaal zijn er 15 bevestigde positieve gevallen. De Ho-Chunk Nation in Wisconsin heeft vorige week het eerste positieve geval van COVID-19 gemeld. In Oklahoma is een Cherokee overleden aan COVID-19 en zijn afgelopen vrijdag 10 nieuwe gevallen gemeld.